

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio XII. De nummorum ca[m]bio r[ati]one diuersæ eoru[m]
[a]estimationis diuersis locis aut temporibus

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

QVÆSTIO XII.

DE NVMERORVM CAMBIO
ratione diuerſe eorum æſtima-
tionis in diuerſis locis aut
temporibus .

ARTICVLVS I.

*Verum licet pecuniam vnus regionis pro
pecunia alterius ubi plus valet
commutare .*

Vo ad uſitata cambiorū gene-
ra, nos inſinuemus queritur,
an licita ſit cābitio pecunia-
rum diuerſarum regionum,
quæ ſub eodē pondere & nu-
mero diuerſi ſunt ualoris? Et arguit a par-
te affirmatiua Qui tribuit ducatum unum
pro alio eiufdem auri eiufdemq; ponderis
legitimum facit mutuum . Nam nihil ſibi
petit reſtitui, niſi id quod cōfert, ergo illud
eſt licitum perinde ac ſi frumentum mu-
tues eadem tibi meſura reddendum, etiā
ſi tempore ſolutionis pluriſ ualeat. Secun-
do . Si ego tibi decē mutuo ducatos, quos
mihi elapſo anno reſtituas, quamuis tēpo-
re ſolutionis pretium ducati fuerit lege au-
ctum, poſſum ex te eundem ducatorū nu-
merum recipere, ergo pari modo ſi pluriſ
in alio loco æſtimetur aurū, poſſum perci-
pere idem pondus. In cōtrarium eſt, quod
iuſtitia non fert ut plus recipias quā tradi-
diſti, niſi ſit pretium pro re aequalicita, ſi
ergo ducatum hic contuleris ualentem unum
decim regaliā argentea, debitor non tene-
tur reſtituere ualentem duodecim.

In ingreſſu ſtatim materiæ cambiorum
quæ ſuper commutatione monetari fundā-
tur, ratione diuerſis ualoris, in quibus tota
uerſatur Cambiorum ambiguitas, ad notā-
dum in primis eſt, non eſſe committendas
diuerſas cambiendi rationes. Modo enim
non diſputamus, utrum pro translatione
pecuniæ ad alium locum ſas ſit pretiū exi-
gere? id enim iam conſtitutum eſt, ſed
tantum quærimus utrum illa ratione ſe-
cluſa liceat cambire monetam hic minus
ualentem cum eadem pluriſ alibi æſtima-
ta? Secundo notandum eſt quatuor modis
contingere poſſe, vnam monetam plus in

Qq 3 vno

Cenſio
illa.

Deda-
tia.

Ad pri-
mā arg.

Primū
argu.

Secūdū
argum.

Senſus
qōnis.

illa præſens. Neque ſatis facere videtur ra-
tio, quod id recipiatur tamquam ſtipen-
dium cuſtodie, eo quod eſt pecuniarum cu-
ſtos. Nam ſi pecunia illa, ſua eſt propria, ſi
ibi incumbit cuſtodire.
His nihilominus non obſtantibus, affir-
matiua reſpondetur conſuſione, eiufmo-
di ſtipendium iure poſſe recipi non quidem
ut reor, ob rationes illas iam modo reſuta-
tas, ſed ob hoc, quod tunc camplores ſint
veluti mercatorum depoſitarij ac fideiuſ-
ſores, ob neceſſitatem iam modo explica-
tam, huius muneris & obſequij gratia cō-
ſtitutum illis cenſetur hoc genus ſtipen-
dij, ut quoties pecuniam numerauerint, il-
la quinque in ſingula milliaria ſuſcipiant.
Ex hoc ergo ſit, niſi eos poſſe ultra recipere,
quam quod lege illis permiſſum eſt. Nā
cætenus cenſetur publicum ſtipendium,
quarenus lege publi. ca uel proborum cō-
ſuetudine permittitur. At ſi propter ino-
piam numerati pecunia, aut ob aliā cauſam
plus recipiant, proſecto uſura eſt, quip-
pe cum pro ſolutione illius, quod uere de-
bet pretium extorquent. Nam poſtquam
mercatorum fideiuſſores inſtituuntur, tenentur
illa lege ſoluere, uel a munere illo
& officio recedant. Et per hoc argumentū
in contrarium reſponſum cenſeto. Pretiū
enim illud non recipiunt quaſi numerato-
res pecuniæ, quam ſimpliciter debent, ſed
quaſi numeratores illius, quam ceu fideiuſ-
ſores debent, atq; adeo tamquam publicū
ſtipendium illius neceſſarij muneris. Quo
ſit, ut perſonis priuatis id non liceat. Habet
autem præterea iſtorum uſus, ut fertur,
quod ſi mercatorum pecuniam deponat,
campſor pro māiori illius gratia reſpon-
deat. Numerari campſori decem milliā, ſi-
dem habebō apud ipſum, & creditum pro
duodecim, & forſan pro quindecim, quia
campſori habere numeratam pecuniam
bonum eſt lucrum. Neque uero quidpiam
uitij in hoc fœdere apparet. Nam fideiu-
bere pro alio, æſtimabile eſt pecu-
nia, atque adeo campſor
idem poteſt facere
beneficio, quod
ex tali ſu-
ſci-
pit de-
poſi-
to.

vno loco aut in vno tēpore (vt de ambobus vna dicamus) quam in alio valere. Primo ratione gradus auri vel argenti, nempe q̄ in Anglia, v. g. purius est altiorq; gradus, aut in Lusitania quā in Gallia, sicuti re vera Anglicum argentum pretiosissimum est. Secundo modo quia rarius est aurū in vna regione quam in alia, aut vice versa argentum vel aliud metallum quo numi cuduntur, abundantius. Tertio modo, quia princeps dum reipublice expedit, pretiū auget eiusdem monete quare vno tempore plus aestimatur, quā in alio. Quarto modo, quia pecunia in toto genere maior est copia in vno loco, quam in alio, atque illic adeo minoris p̄ditur, vbi autem maior est inopia, maioris aestimatur. De trib. prioribus modis p̄senti art. dicere adornamus, dicturi de quarto in subsequenti, vbi cambiorum natura possimum est explicanda. Ad quod p̄sente tribus conclusionibus respondetur. Prima, Cambire monetam minoris valoris, hoc est inferioris gradus auri vel argenti, pro alia superioris nisi compensatione intercedente, est manifesta iniquitas. Hoc patet. Primum, si in eadē fiat ciuitate, vt si coronas, quod deterius est aurum, pro auro ducatorum aut Castellano rum eiusdem ponderis, quod longe purius est, commutares. Nam perinde est, ac si triticum, aut vinum, aut aes, aut cuprum pro alio cambires, quod esset ex natura sua melius. Idem ergo est, si Parisijs mille scuta Gallica aliquis numeraret, vt sibi in Hispania tot puri ducati rependerentur. Res est plana, si excessus est alicuius momenti. Nā cambire ducatum Hispanum pro Hungaro, quod licet sit pretiosior, eodē apud nos argento aestimatur, nihil habet iniustitiae. Secūda conclusio. Cambire monetam minoris valoris vt idem prorsus pondus recipias, etiam cum eius valor lege auctus fuerit, iniquitatem p̄sente vsurariam. Hanc conclusionem p̄cedenti li. q. i. constituimus, sed vt cunctas rationis diuersitatum monetarum simul componeremus, rependam duximus. Et intelligitur conclusio contra opin. Syl. in verb. vsura. §. 14. siue actio illa p̄sente fuerit, siue inopinata. Etenim dum decem tibi ducatos mutuo, quorum singuli vndecim regalibus argenteis aestimantur, si postea lege publica constituantur valere duodecim, non plura mihi debes argentea regalia, quam centum

ad decem. Atque adeo idem est, si in alia prouincia, vbi mihi soluturus ex cumulatior est aestimatio monetae. Neque est simile, vt tibi dicebamus de moneta ac de alijs rebus. Nam dum frumenti valor augetur, eadem prorsus res manet, quae secundam naturam suam non habet, nisi vnicum usum, & ideo quorū modios tibi mutuauit, totidem mihi debes etiam si plus valeat, moneta vero valor cum augetur licet nō mutet naturam metalli, mutat tamen naturam monetae quatenus rerū mensura est, ac si fa neca nostra, quae duodecim modiolis exoletur, augetur vt vt decem caperet, tunc enim si mutuauit tibi illam dum deo decem tā um capiebat, non debes mihi nisi aliam eiusdem quantitatis. Illic satis, vt arbitror, conclusionem confirmauimus. Tertia conclusio. Cambire moneta in vna prouincia, ut eadem in alia rependatur vbi propter raritatem metalli plus aestimatur quam vbi fuit numerata, iure nō licet, sed est vsura. Exempli gratia, ducatus aureus apud nos valet regalia vndecim argentea, & apud Italos & Carlinos tredecim quae sunt regalia nostra, vel faciamus dispensationis gratia rem sic esse in more, neuisquam licet hic centum numerare ducatos, siue mutuo siue cambio, soluendos Romae aestimationem tredecim Carlinorum, nisi forsitan clementum illud in pretiū cederet traducendi pecuniam, de illo quippe nihil modo loquimur. Res est liquida quoniam perinde est ac si ero mille hic ac centum regalibus quae huic confers, velles Romae recipere mille ducenta. Dixerim, si Carlinus eiusdē sit prorsus valoris, apud illos, cuius est apud nos regale, nam forsitan nō est eiusdem valoris, Et ideo idem est fore recipere duodecim Carlinos quod vndecim regalia. Qua forte ratione liceret cambire ducati valentem in Hispania tercentum septuagintaquinque dupondia, vt redderentur in Gallia quadringenta quadraginta Turonuli. Nā Turonuli Galliae non est tanti valoris, quam dupondia Hispaniae. Contra hanc nihilominus conclusionē exiit duo argumenta, quibus via ad sublequentia minime obscura panditur. Prius est. Possent quis in Sicilia, verbī gratia, centum modios tritici mutare, restituendos sub eadem mēsurā in Hispania, vbi plus aestimatur frumentū, ergo eadem lege poterent mutare ducatos soluendos vbi plus

Prima conclusio.

Secūda conclusio.

Syluest.

Secundū argum.
 Ad primū arg.
 Ad secundū arg.
 Ad tertium arg.
 Ad quartum arg.

valent. Secūdo arguitur. Potest quis de ferre suam auream monetam à regione, vbi minus æstimatur, ad illam vbi plures habetur, atq; illic eodem modo cambire, quo pretio illic currit, potest merces minoris emere in vna regione, & pluris vendere in alia, ergo eadem ratione possum centum ducatos alicui in Hispania mutare restituēdos vbi auctioris sunt valoris. Ad prius arg. illorum distinguitur antecēdēs potest nanque contractus ille frumenti & ratione habere mutui & rationē cambij, quorum differētia est, quod mutuum sit ratione tēporis, quo expectatur solutio, eo quod qui ab altero mutuat, re caret in præsentī, cambium vero non nisi ratione loci Petrus re vera habet frumētū in Scicilia, Paulus in Hispania sit inter eos cambiū vnius pro alio. igitur vbi mutuum est, si non scitur quantum valiturum in Hispania sit tempore solutionis, licet sit contractus. Si autem fieret mutuatō ea lege vt quando carius in Hispania veniret, tunc restitueretur, iniquum esset atque ysurarium, vt superior lib. dictum est. Cambiū ergo duarum rerum in diuersis existentium locis siue grana sint, siue quæcunq; alie res ne utiquam fieri licet si plures in vno loco quā in altero æstimantur. Claret enim tunc iniquitas iniustitię. Pari modo censendum de pecuniarum cambio. Ad posterius denique argum. conceditur cuique liberum esse ex natura rei, nisi ciuili lege sit interdictum, pecuniam suam ad locum alium transportare vbi maioris æstimatur, & illam illic corrente loci æstimatione distrahere. Et pariter quisq; alteri potest aurum suum concedere, quod quidem sibi alibi reddat. Nam hoc non habet rationem cambij, quandoquidem in mutuo & quodammodo vt dictum est, in cambio trāsferitur dominium, & ideo non potest recipi nisi res eiusdem valoris. Ex his sit consequens quod cum in vniuersis inter mercatores, vt in ista narraturī fufius sumus scutum eremito sepe valoris ac detrimento varietur, cauēde sunt vsurę quę in mutuis hac ratione deincepsunt. Si quis verbi gratia vt aliorum nationum sermone loquamur, centum alteri ducatos mutuet, pretio cuius loco in vbe corrente, vbi verbi gratia ducatus, viginti octo grossis æstimatus, vt restituantur pretio in nundinis Lugdunēsis, mercatoribus taxato vbi pene certū

est ducatum valiturum grossos tringinta, vsura est manifesta, siue mutuatō in auro fiat, siue in argento. Nam in singula scuta recepturus est tunc mutuator duos grossos vltra fortem. Et vice versa si in nundinis quis mutuet mille ducenta argentea regalia, numeret ea tamen in aureis ducatis æstimatione duodecim argenteorum regalium, quo pretio inter mercatores currunt, itaque non annumerat nisi ducentos ducatos. Eo tamen pacto, vt mille ducenta regalia recipiat vbi vsu forensi ducatus non æstimatur nisi vndecim argenteis, vsuram committit. Nam cum non dederit nisi centum ducatos, vult supra recipere centum regalia. Et est notandum in hoc latere fallaciam, quod dum inter mercatores ducati aut scuti valor crescit aut de crescit, non est propter raritatem auri, de quo 3. nostra conclusio loquebatur, immo eius numerus in foro semper habet suam argenti & ætis æstimationem, atque adeo inter mercatores qui dederit vnum aureum, non recipiet nisi, verbi gratia vdecim argentea regalia, sed fingunt illa scutorum ac ducatorum nomina quę maiori minorive pretio æstimant. Et ideo qui mutuat aureum scutum æstimatum nundinarum pretio maiori illud argento æstimatū mutuat, quam dum illud recipit. Mercatores nanque nullam habent auri rationem aut argenti, vt statim clarius patebit. Atque hinc colligitur responsio primi argumenti in fronte quæstionis obiecti. Dū enim decem ducatos mutuas siue in auro siue in argento, nihil amplius tibi debetur quā pecuniam eiusdem valoris. Ac perinde secundū argumenti antecēdēs, conclusione secunda ostensum est falsum. Non enim possum crescente valore aureæ monetę nisi illum recipere quo dum mutuaui vel cambiui æstimabitur.

ARTICVLVS II.

Vtrum licitum sit monetarum cambium, quā in diuersis locis propter copiam & inopiam totius generis moneta inæqualis sunt valoris

Restat hic de quarto modo variari monetarum valoris disputare. Fac verbi gratia, in Flādria modo propter bel-

Ad primū arg.

Ad secundū arg.

Q9 4 la, que

la, quæ illic geruntur, aut Romæ, multo esse strictiorem inopiam numeratæ pecuniæ quam in Hispania, qua ratione plurius illic aestimatur ducatus quam apud nos, vtrum liceat hac ratione pro suis quæ illic numerantur, plus in Hispania recipere. Apparet namque in proximo art. definitam esse quæstionem ad partem negatiuam. Sane cum tertiam cõclusionem negatum sit licere cambire monetam auream vbi minus valet restituendam vbi plurius propter raritatem auri aestimatur. Eadem enim ratione non licebit maiorem pecuniam recipere, vbi propter pecuniarum copiam minoris aestimatur, quam illic vbi pecunia fuerat, collata. In contrarium est, qui rerum copia pretium earum minuit, qua ratione licet pro vno modio frumenti vbi duplo plurius aestimatur duo suscipere vbi duplo minoris venditur. Sic ergo erit in monetis.

Argu.
a partis
negati-
ua.

Mercato-
rum pra-
xis.

Peruenit nobis tandem ad locum est vbi cambiorum natura quæ mercatoribus in vsu habentur, explicanda est. Quam profecto, si ego non fallor, nusquam hactenus apud auctores intellectam legerim. An vero scopum ego tetigerim, alij iudices sunt. Igitur post ea quæ in superioribus iacta sunt fundamenta, mercatorum modo praxis ante oculos constituenda illis est qui eiusmodi cambiorum mores deprehendere cupiunt. Dicitur enim est, chirographorum solutiones quibus mercatores sua transigunt negotia in nundinis statis temporibus celebrari, quæ quidem solutiones ac si tunc fierent presentis pecunia quando res venduntur ita reputantur. Subiicitur ergo in nostratibus exempla quæ illis simillima sunt quæ in alijs prouincijs, siue Venerijs, siue Genuæ, siue Lugduni, siue Lugduni vsu sunt. Sunt ergo apud nostrates qua terræ statæ nundinæ, quibus sub eodem numero aliæ respondent in Flandria. Primæ celebrantur Campensis Metinæ sub mensẽ Maium, vbi campforum mensæ ad soluendum sterauntur, vel, suo idiomate, cambia aperiuntur, quintadecima Iulij, duranque solutiones vsq. ad decimam Augu. His respondent aliæ in Flandria sub mensẽ Septembrem, vbi cambia solutionibus faciendis panduntur decima Nouembris, duranque solutiones toto illo mensẽ. Secundæ nundinæ fiunt Metinæ Rini Sicci, vbi cambia incipiunt decima-

quinta Septembris, finiuntur autem decima Octobris. His respondent aliæ in Flandria, quæ celebrantur sub Natalem Domini, in quibus cambia incipiunt decima Februarij, duranque per totum mensẽ. Tertiæ fiunt apud nos eadem Metinæ Campensis sub mensẽ Octobrem, cuius cambia durant a mensẽ Decembri vsque ad initium Ianuarij. Cui Respondetur in Flandria nundinæ Resurrectionis, in quibus cambia incipiunt decima Maij, duranque toto mensẽ. Quartæ nundinæ fiunt apud nos in Villalon. quarũ cambia fiunt Quadragesima dimidiata vsque ad Pascha, quibus respondent in Flandria nundinæ Iunij quarum cambia durant feretoto mensẽ, Augusti. Igitur cambiorum praxis est hæc, vt tres menses post receptionem pecuniæ Metinæ restituatur in Flandria Nam campfor qui in nundinis Maij Metinæ in initio Augusti pecuniam numerat receperunt est in Flandria nundinis Septembris, vbi solutiones, vt diximus, fiunt toto mensẽ Nouembris, Et qui Metinæ Rini Sicci pecuniam annumerat in initio Octob. eandem recipit in Flandria in nundinis Natiuitatis, puta mensẽ Februarj. Et simili analogia de alijs censendum. Atunt enim illam tẽporis intercapedinem necessariam esse, vt chirographa possint illic cõmodo peruenire, & parari pecunia. His circa practicam intellectis ecce cambiorum punctum. Quando in Flandria vel propter belia, vel alia quacunq. de causis numerũ pecuniarum laboratur, ille qui hinc illuc suã vult inter mercatores transmutare pretiũ pedit qui autem vice versa pecuniam in Flandria numerat, Metinæ sibi restituendam, non modo nihil pendit, verum & plus lucratur, quam ille pendit qui in Hispania numerat vt in Flandria recipiat. Exẽplis gratia. Nũc tẽporis quo propter continuã belia Cæsar pluribus indiget apud Flandriã talentis, raritas est pecuniæ illic maxima. Itaque minor pecunia tanti habetur quanti apud nos maior. Sicuti vbi charitas esset tritici, vnus modius tanti panitet, quanti alibi duo. Quæstione enim sequenti articulo primo, narraturi sumus causas augẽdi cambiorum pretia. Hæc ergo de causis mercator qui Metinæ alteri quadriingentos decem denariolos nostros, quos dupondia appellamus. Itali quattrinos, Galli turonos, non plures in Flandria recipiunt.

trecentos sexaginta. Itaque pro transmissio-
 ne perdit quinquaginta: quamuis, ut su-
 pra diximus, non iactura, sed lucrum est.
 Qui autem econverso in Flandria nume-
 rat trecentos, recipit in Hispaniam trece-
 tos septuagintaquinque. Itaque plus lu-
 cratur in remittenda hoc pecunia quam pen-
 derat, dum hinc illam illuc transfuserat.
 Simile ferme tunc contingit inter Hispania
 & Romam, ubi angustior est solio pe-
 cunie inopia. Per hæc ergo, ut obiter ad-
 notemus, patet eiusmodi cambia non esse
 a Docto intellecta, ac perinde in diuersas
 sententias dissident, Caiet. namque in suo
 illo opusculo, cap. 7. fundamentum huius
 cambij illud excogitat, quod pecunia loco
 abscens minoris habetur quam si esset loco
 presens, & eidem applaudit Syluest. verb.
 vitura 4. Nam quo loco, inquit, distat,
 pluribus est subiecta periculis, quocirca po-
 test minor quæ tior est, iuste pro maiori
 cambij quæ minus est iura. Et quidem si
 re vera hæc existerent pericula, inficias nõ
 item. Falsi enim supra sumus, es alienum,
 quod ille debet, a quo vel propter pau-
 perem vel propter fidei tenuitatem non est
 recuperatu facile, minoris vendi posse, quã
 sit eius quantitas, neque merces infanis vn-
 dis commissæ tantum emerentur, quam si es-
 sent in portu. At tamen inter mercatores
 nulla sunt, aut vix ulla huiusmodi pericu-
 la. Nam illi qui Metinæ recipiunt apud Flã-
 driam soluturo, tanta habetur fides. quam
 si pecuniam haberet in Hispania. Quare
 hæc illis licentiam facere est plus illis in-
 dulgere quam sibi petunt. Adde quod si
 hæc esset horum cambiorum basis, tunc il-
 le qui modo Metinæ pecuniam numerat,
 recepturus in Flandria, minoris deberet il-
 lam Flandrensem emere, hoc est, auctior
 illi deberet in Flandria restitui, cū tñ mul-
 to minus illic recipiat. Alij ergo arbitran-
 tur ratione, qua huius cambij iustitia fun-
 datur, eam esse, quod aurum pluris penditur
 in Flandria. Et ideo aiunt hoc non licere,
 nisi commutatio fiat diuersarum pecunia-
 rum scilicet argenteæ, pro aurea, vel eua.
 At vero hoc iam supra diximus, mere grã-
 tis esse dictum. Nam cambia ratione loci
 non est fieri necessarium in diuersis mone-
 tis. De quo cambio superiori art. tenia nõ-
 sta conclusio loquebatur. Immo, ut proxi-
 me dicebamus, nulla inter mercatores au-
 ti vel argenti vel gris habetur ratio. Sed

fac nullum esse aurum vel argentum præ-
 ter æneos eosdemque minutissimos dena-
 rios. Ex his namque qui modo Metinæ
 confert quadringentos decem, in Flandria
 recipit non nisi trecentum supra sexaginta.
 Et vice versa, qui illic confert trecentum,
 hic recipit septuagintaquinque supra
 trecentos. Vnde cum amplius sit lu-
 crum, dum prius pecunia numeratur in
 Flandria reddenda in Hispania, quam dis-
 pendium, si Metinæ numeretur, redhiben-
 da Brug, vnum ex frugiferis negotijs est
 thesaurizate pecuniam apud Flandriam,
 hoc est illam a nobis illuc transmittere, in
 hunc potissimum usum, ut inde huc rur-
 sus remittatur. Fit enim lucri accessio tre-
 decim dupondiorum in singulos ducatos,
 quamuis illud etiam quod dispendium fa-
 cere videtur qui plus Metinæ videtur prius
 conferre, quam post recipit in Flandria, re-
 vera non est iactura, verum etiam sæpe lu-
 crum. Sed & hoc demum nosse oportet, quod
 quanto exuberantior est Metinæ pecunia,
 tanto vilius cambitur hoc est qui pecuniam
 numerat soluendam sibi in Flandria, au-
 dius pendit precium, quia rariores inueni-
 untur qui Metinæ egeant. Et quanto an-
 gustior, tanto minus pendit, quia plures
 sunt recipientes Metinæ ut consignent in
 Flandria. Quæstio ergo præsens est, vtrum
 cambia hæc sint licita? Et præter argumen-
 tum in capite questionis factum arguitur
 hoc modo. Si hoc cambium reale esset ac li-
 citum, id maxime, vel quia esset diminutũ
 cambium, vel ratione loci, nempe quia pe-
 cunia ab vno in alterum traducitur, muni-
 ti autem nullum habet specimen. Haud n-
 illic pretiosior moneta cum viliori cambi-
 tur, sed denarij pro denarijs. Neque vero
 totũ eius fundamentum est ratio loci,
 nam tũc sicut pro translatione ab Hispania
 vbi copiosior est pecunia ad Flãdriam pre-
 cium soluitur, ita & econverso pro transla-
 tione solueretur quæ fit in Flandria in Hi-
 spaniam, quod tñ vt in practica ostensum est
 non fit sed accedit lucrum. Adde quod qui in
 Flãdriam pecuniam confert quæ sibi in
 Hispania referatur, porro id non facit, quia
 indiget hoc suam transmittere pecuniam
 quia forsitan illam hinc transtulerit sed pro-
 pter lucrum. Secundo arguitur. Genus hoc
 cambij manifestam oculis exhibet speciem
 vlturæ. Nam qui Metinæ, verbi gratia pe-
 cuniam numerat restituendam sibi in Flã-
 driam,

Primũ
 argum.

Secũdũ
 argum.

Caiet.

Defurat
 prius
 cambij

ria, dominium eius in illum transfert absolute quam perinde alter ibidem dispedit ac si simpliciter esset mutuum. Et (quod rem probabilior facit) ille qui recipit, non ob id videtur facere, ut quam habet in Flandria. Metinam transferat, quia forte nullam illic habet, sed quia Metina indiget, & quo expectetur solutio, fucatur illo colore quod soluat in Flandria. Accedit quod si quis in alteri Hispania re vera mutare pecuniam, quam mutuatarius in Flandria esset responsurus, quia ambo illic forte proficiuntur, propterea quod in aduerso loco esset soluenda, nihil de natura mutui amitteret. Et confirmatur hæc ratio: Ut cambium ratione loci sit licitum, nulla debet temporis mora de necessitate interuenire. Sed ergo, verbi gratia habeo hic pecuniam presentem, & tu Romæ etiam presentem, admetior tibi hic, ut tu mihi Romæ remetiaris. Itaque si possibile esset me hodie existere Romæ hodie mihi illic rependeres, sed requiritur tempus, quia non potest nuntius illuc aduolare. Attamen in istis cambijs habetur ratio temporis. Si enim qui hodie recipit Metinæ, eras deberet soluere in Flandria, vel intra hebdomadam, si statim succussatis equis nuntius euolaret, iste qui recipit reuera vel non reciperet, vel non nisi viiori pretio. Cum ergo hoc verum habeat, signum & expectationem trium mensium esse in causam lucris huiusmodi cambijs. Præterea ex notabili superius posito elicitur etiamnum recens argum. Nam si secundum copiam aut inopiam pecunie quæ est in mundis cambijs præcia variantur, iudicium est eadem cambium rationem habere mutui. Etenim si mercatoribus, reliquis negotijs peractis amplior pecunia superest, facilius eam conferent, plusque perdunt, si vero maior est penuria difficilior conferunt & cum maiori lucro. Quod si negemus esse mutuum, illuc relabimur ut concedamus (quod quidam arbitrantur) venditionem esse emptionem que pecunia, ita ut pecunia in Hispania ubi est maior copia, minori aestimetur pretio, similis autem in Flandria maiori. Quomodo enim oliua, quæ apud nos nascuntur, non autem illic. Ex hac ratione pecunia, quæ est Metinæ venditur illius pretio, quæ est in Flandria, & educto. Pecunia autem cum sit rerum pretium, non

potest pretio alio diuendi. Hæc profecto dubiam rem faciunt. Imo apud illos qui eius tantum superficiem aspiciunt metuo demonstrabant, iniquam. Nihilominus quatum pro capto meo conijcere possum, res aliter habet. Quare ad questionem hæc conclusione responderetur, licitum est pecuniam ab vno in alterum locum cambire, habito respectu copie, quæ est in vno, atque inopia, quæ in altero, ut scilicet pro maiori numerata ubi est copia, minor recipiatur ubi est inopia, dummodo nulla præterea temporis habeatur ratio, quam illius quod necessarium est ad tradenda chirographa (pro quo, ut infra patebit, nec pretium augeti potest) omnique fraudis dolique genus ablit. Enimvero nisi mea me cõiectura fallit, hoc quantum conijcere possum, est cambijs fundamentum, quæ hac nostra tempestate vsa celebrantur. Probatio apud me conclusionis est hæc. Iustitia lex est, ut dati & accepti æqua sit aestimatio quadringenti autem, verbi gratia denarioli ubi affluens est pecunia non plus habentur quam trecentum quinquaginta ubi pecunie penuria laboratur, ergo numerare illic quadringentus, ut aut centum, quinquaginta hic recipias, non est iustitia violatio. Nec vice versa dare hic trecentum quinquaginta ut illic tibi quadringenti reddantur. Hæc plura præfertur in oleo, ut modo dicebamus, cuius copia est apud, nos aut in vino, quod a nobis illuc refertur. Non enim plus apud nos habentur, immo minoris centum eadè quam sexaginta aut septuaginta in Flådria ergo sicut potest quis maiorem hic mensuram huiusmodi liquoris pro minori apud Flandriam soluenda cambire, ita fieri potest in pecunia vice versa, sicut potest quis pauciores Metinæ vinas lani cambire pro pluribus soluendis in Flådria, quia vini apud nos maior est caritas, sic potest modo mercator apud Flådriam, minorem cambire pecuniam pro maiori in Hispania redhibenda. Et confirmatur præterea inde conclusio, quod si quis vellet cambire simpliciter ratione loci nempe transmittere pecuniam suam ex Hispania Romam, sed tamen vel propter bella vel propter alia præsentissima pericula, nulla alia pateret via, nisi cambijs hanc pro illa, & Roma numerorum argenti grauius preceretur, licet minorum illic reddere.

Confratio.

Tertium argum.

reddere, eo quod tanti habetur quanti hic
 aliquantulo maior. Nihil ergo in hoc cam-
 bio iniquitatis apparet. Quod si hoc licitū
 est, nihil refert, an obiter quis illud faciat,
 & præter consuetudinem, an vero ex offi-
 cio. Nā quod natura sua iustum est, quisque
 potest consilio exercere. Contra hanc ni-
 hilominus conclusionem hoc statutum of-
 fert argumentū, a loco ad tempus. Seque-
 retur inquam eadem ratione, quod liceret
 cuique modo in Flandria suo civi nume-
 rare, & g. decem scuta, quorum singula est
 manat tercentum denariolis siue in auto
 siue in denarijs, quia nihil refert, hac lege
 ut quando esse affluentia pecunie quan-
 ta est in Hispania vel maior, recipere pro
 singulis scutis tercentum septuaginta-
 quinque denarios, quos modo recipit in
 Hispania. Nam si hoc licet propter copiam,
 que est in Hispania, cur non erit licitum
 quando tanta fuerit abundantia in Flan-
 dria? Respondetur hanc que apparet, non
 esse similitudinem, quoniam transfere-
 nūc dominium pecunie ut designato post
 tempore restituatur non potest non esse
 mutuum, & ratione mutui nihil potest pre-
 tij extorqueti, sed quando habetur ratio
 diversitatis, non temporis sed loci, non est
 mutuum, verum cambitio duarum rerum
 presentium, quarum valor modo aqualis
 est. Ex his ergo facile moderamina colli-
 guntur ac temperamenta conclusionis,
 quibus est eius veritas circumscribenda.
 Primum enim diximus cauendum esse,
 ne ratio huius temporis obrepat, quæ in-
 dicitur sit palliati mutui. Ad cuius vitæ
 rei notitiam, hanc censeo statuendam re-
 gulam. Nō potest virtute huiusmodi cam-
 bij aliud quidpiam recipi, quam si duæ res
 in præfenti existentes cambirentur, hoc
 est, non potest, qui pecuniam in Flandria
 numerat, quantum est ex genere suo, plus
 in Hispania recipere, quam si eodem pun-
 cto quo pecuniam illic confert, fieri posset
 ut eandem reciperet in Hispania. Exem-
 plum esto. Si ille admetiens pecuniam in
 Flandria, certus esset eadem die mini-
 strum suum eandem recipere Metinae,
 nempe quia per literas antea & nuntios in-
 ter eos sic convenium fuerat, & ratione af-
 fertur conclusionis amplius recipit, quam
 confert tantundem prioris valoris, neque
 alium præterea obolum recipere potest,
 siue solutio faciendâ sit post mensem, si-

ue post tres, siue post decem: Hanc in-
 quam regulam constabiliendam hic quā
 maxime necessarium arbitror. Nam si tam
 vera est, quam reuera censeo, infallibilis
 est iustitiæ index huiusmodi cambiorum.
 Modificari autem sumus conclusionem di-
 centes, quantum est de genere suo, quoniā
 non perinde in pecuniarum cambio cen-
 feri potest tempus illud præfens, quo æsti-
 mandus est valor pecunie in alio absente
 loco, atque in alijs mercibus, ut artic. proximo
 declarabimus. Porro autem eius veritas
 ex dictis sit competissima. Fundamen-
 tum enim iustitiæ horum cambiorum at-
 que adeo testimonium rationem mutui
 huic non abdi, est quod cambitur maior
 pecunia pro minori, aut vice versa, quo-
 niam in vno loco tanti æstimatur minor,
 quanti in altero maior, ergo ratio valoris
 huiusmodi pecuniarum ad eundem tem-
 poris articulum referri debet, & perinde
 ac si res præfentes sint, earum cambium
 existimari, atque adeo nulla temporis ratio
 interuenire valet, quæ pretium vel vnus
 augeat vel alterius minuat. Et quoniam
 conclusionem similitudine aliarum rerum
 fulciamus, earum exemplo in eius expli-
 catione vtiatur. Licet quidem mihi exi-
 stenti in Hispania, ut frumentum plus
 vendatur, duos modios cambire pro
 tribus in Sicilia, quos scio eodem æstimari
 pretio quo duos in Hispania. Hæc autem
 cambitio non est licita, nisi pro eodem tem-
 pore, nempe quia tu habes frumentum in
 Sicilia, & ego in Hispania. Quare ex illo
 puncto quo ego tibi in Hispania meum
 confero, id quod tu in Sicilia habebas, fa-
 ctum est meum. Nam si tu illic nullum ha-
 bes modo frumentum, sed expectas habe-
 re, & quo te expectem, reddis mihi pro duo-
 bus tres manifestum est vsurarium mu-
 tuum. Ad propositum ergo, si ille qui reci-
 pit in Flandria reddit tibi post trimestra
 plusquam redderet, si eadem die qua tu
 confers in Flandria redderet tibi in Hispania,
 manifestum est hoc non esse syncerum
 cambium rei pro re, sed auctarium illud ob
 id adhiberi, quod illo tempore illum ex-
 pectas dum pecuniam quam paratam non
 habet, conficiat atque adeo ratione mutui
 quod illic contegitur. Et per hoc patebit vi-
 tium illius rationis, quam sibi mercatorēs
 obtundunt. Fatentur nanque vnam cau-
 sam cur expectetur toto trimestri esse, ut
 ille

Altera
 rō pro
 conclu-
 sione.

Expōdi-
 tur mer-
 catorū
 cauilla-
 tio.

Arg. cō-
 tra con-
 clu-
 sionem.

Solutio.

Moder-
 amina po-
 sine con-
 clu-
 sionis
 Regula.

ille qui in vno loco recipit, parare possit, & forte conficere pecuniam ad solvendum. Hoc inquam indicium est manifestum mutui. Nam vt simplex sit cambium, requiritur (vt crebro repetimus) virtusque rei existens, atque adeo, vt ille qui recipit in proutu habeat pecuniam. Quare si in presenti non habet, palam fit, pro expectatione dū conquirat, augere cambij pretium. Sed ait mercator, chirographum non est volucris, quæ possit subito euolare, atq. ad eo tempus requiritur. Patentur quidem, vt supra falsi sumus. Attamen cum tempus illud non nisi illi necessitati in euiat, vt cambium in noteat, ratione illius nihil pretij extorqueri potest. Et hoc est punctum, quod consideratissime n. editandum est. Si enim cambium est rei pro re, ad idem est reducendum punctum, pro tempore ergo notificandi nihil recipi potest. Quare vbi diximus admittendum esse tempus necessarium ad transmittenda chirographa non eo pacto intelligendum est, vt habet eius ratio posita ad recipiendum pretium, quia tunc profecto pro eiusdem temporis expectatione reciperetur, sed intelleximus illud necessarium tempus non esse, vt quidem arbitrantur, vltra indicium Sed ait rursus qui partes mercatorum defendat. Si iste qui pecuniam alio transmittit, cursori eandem concederet transferendam, inducias illius temporis concederet, tunc pro tempore pretium solueret. Respondetur non vnam solum fallaciam in argumento latere. Primum enim qui sic arguit, immiscet diuersas simul cambiorum species, quod in presentis questionis fronte cauendum admonuimus, tunc enim non disputamus de cambio ratione loci, hoc est, quod sit sola ratione transmittendi pecuniam qua alibi indiget, sed de commutatione pecuniæ vnus loci pro pecunia alterius, propter copiam inopiaque varietatem. Nam qui pecuniam dat in Flandria, recipiendam in Hispania, nihil dispendit, vt diximus, sed lucratur. Item qui pecuniam concedit cursori, non transfert in ipsum dominium vt fit in cambijs. Atq. adeo nulla illic abdi potest ratio mutui. Et quod ad rem pertinet, pretium non illi constituitur pro tempore, sed pro labore, cambij ergo pecuniam que est Metinæ, pro illa, quæ censetur esse in Flandria, non debet illa norma iudicari, quæ est mera translatio percursorum, eo vel maxi-

me, quod pretia non conueniunt. Transtaret enim cursor ab Hispania in Flandriam quatuor millia ducentorum, pretio centum, & tamen qui prius recipit in Flandria, responsum in Hispania, soluit quintam partem, & eo amplius, capitalis, Sed arguit sic forsitan contra campiosem quispiam. Dum bella vel obstacula alia impedimento sunt, ne pecunia transferri possit, multo auctius esse debet translationis pretium, ergo id ego possum supra illam rationem suscipere, qua vna moneta cambij pro alia. Nunc cum duarum cambiorum specierum per se vtraque licita est, nulla est iniquitas, si altera alteri adhibeatur. Ad hoc respondetur, & est iudicio meo aptissime notanda responsio quod si cambium de quo impresentiarum loquimur, licitum est, neque vt pecunia vnus loci pro pecunia alterius cambiatur, hæc nihil bellis obstantibus, strata est para istinaque via traduce di monetam. & ideo iniquissimum est ad lacrum huiusmodi cambiij pretium aliquid super adhibere ratione translationis de loco ad locum. Sed aliter eligendum est, vel si quidpiam pretij ratione secundi adhibeatur, id debet esse tenuissimum. Ex quo fit, quod cum inter mercatores non habeatur ratio nisi prioris cambiij, scilicet commutationis monetæ si cambium fiat cum alio ciue, qui non est mercator neque negotiator, & præter hanc habeatur etiam noua ratio pretij propter translationem, iniquum esset. Crediderim ergo certissimum esse nostram conclusionem, videlicet ex cambio de quo impresentiarum agimus, nihil amplius posse recipi, quam si eodem die in vno loco pareretur, & in alio reciperetur, vel perexile in super quidpiam. Ex quo fit eandem, vt in calce totius questionis hoc adnotemus, nondum patere differentiam huius æquitatem, nempe quod cum ille qui pecuniam Metinæ prius capit, reddidit autem post in Flandria, non lucratur nisi quinquaginta, ille qui conuerso eodem tempore inuariataque pecuniæ æstimatione prius confert in Flandria, recepturus in Hispania, lucratur septuagintaquinque. Enimvero si quod prius cambium licitum sit, id in causa existit, quod tertium sexaginta, que ille qui Metinæ recipit, reddit in Flandria, tanti æstimantur quanti quadringentodecem quæ receperat, & conuerso. Igitur qui vice versa tertium sexaginta prius confert in

Obiectio.

Solutio.

feret in Flandria non est cur postea recipiat Metinæ, nisi quadriaginta decem, nam idem est valor. Quare nihil referre debet, quod prius qui recipiat Metinæ, ut soluat in Flandria, & quod prius annumeret in Flandria, ut postea recipiat Metinæ.

Restat igitur argumentis responsa subiecte, quæ contra hanc nostram assertionem militare videntur. Ad primum ergo in vertice quaestionis oppositum respondetur, diuersam esse rationem quædo precium auri augetur vel minuitur æstimatione argenti aut æris, propter solius auri raritatem, & quando tota pecunia plus minorive æstimatur propter eius in genere copiam vel inopiam. Nam prius modo qui ducatum, verbi gratia confert in Hispania, non confert amplius quam vndecim argentea regalia. Si quidem idem est in auro tribuat an in argento. Qui autem illud recipit Romæ æstimatione Romana recipit illic regalia tredecim, non ob id quod tredecim regalia non plus illic habeantur, quam vndecim apud nos, sed quod aurum carius æstimatur. Sicut si frumentum valens vndecim cambiter quis pro alio valente tredecim. Atque quando maior est copia pecunie totius in genere in vna provincia, quam in alia, non plus æstimatur, vbi maior est copia pecunie tredecim regalia, quam vndecim in altera, vbi est penuria. Et ideo potest, verbi gratia dare quisque in Flandria vndecim in quacunq; moneta, siue aureos ducatos siue argenteos, siue aeneos numos recepturus tredecim in Hispania. Ad primum autem eorum, quæ proxime ante conclusionem adiecit, iam satis responsum est, iustitiam huiusmodi cambii monetae pro moneta non in eo fundari, quod sit cambium mutuuum vel merum ratione loci, ut numi transferantur, sed propter differentiam valoris in diuersis locis. Quare non inde variatur contractus quod fiat non ob necessitatem transferendi pecuniam ad alia negotia, quam ratione lucris, sicuti in alijs mercibus accidit. Ad secundum vero negatur hoc esse mutuuum, ut de ducatum est, quia non fit sic hoc cambium, vel huiusmodi debet, ut ratione temporis aliquid petatur, sed est cambium duarum præsentium pecuniarum. Quocirca ingenue concedimus cum qui cambit, transferre in alterum dominium suæ pecunie, ut quolibet usum illam dispendat. Unde tamen

non fit consequens, ut quidam neoterici censent, esse mutuuum, nam in cambio etiam transferitur dominium, ut dum merces quaslibet tuas cum alijs commutas. Neque refert, ut idem auctor cogitat, pecuniam redditum in moneta diuersi metalli aut eiusdem. Ad aliud vero quod illic adhibebam, nempe accidere nonnunquam quod qui Metinæ recipit, nullas habet pecunias in Flandria, iam etiam dictum est in tali casu, si iste non soluturus in Flandria, omnino esse palliatum mutuuum, quia non cambium res pro re, sed soluitur precium pro inducijs ad restituendum indultis. Ad aliud autem etiam responderetur, quod recipere hic & soluere in Flandria non tollit rationem mutui si fiat ratione temporis. Si autem fiat ratione diuersitatis valoris, non est mutuuum, sed cambium. Sed & ad confirmationem satis responsum est vbi eius conclusionem concessimus, nempe non licere plus recipere ratione huius cambii, quam si eodem die quo in vno loco confertur pecunia, referretur in altero. Ad aliud vero de argumento & decremento cambiorum statim dicturimus artic. prox. Ad vltimum, denique negatur sub hoc cambiorum tegmine pecuniam emi aut vendi quia neutra habet rationem pretij alterius, sed est mera rerum permutatio.

Ad tertium arg.

ad quartum arg.

Ad quintum.

Ad sextum.

ARTICVLVS III.

Utrum cambiorum pretia inter campiores variari possint.

Subsequitur ut de varietate cambiorum preij quaeramus, an sic licita. Arguitur namque quod inter mercatores neque ant seiusmodi pretia variari. Nam cum pecunia non sit vendibilis, non potest eius precium cum reliquarum mercium aliquo modo mutari, nisi sola principis lege augmentis minuentive eius valorem. In contrarium autem est celeberrimus cambiorum usus, qui reprobati haftenus non confuevit. Quæstio hæc ad superioris claritudinem apprimè est explicata necessaria. Cui enim definitum sit monetas diuersorum locorum pro diuersam æstimatione iuste cambii, opere precium est nosse vtrum in mundanis variari iuste possint inter mercatores pretia. Ad quæ idcirco quaest. duabus conclusionibus

Ad primum autem eorum, quæ proxime ante conclusionem adiecit, iam satis responsum est, iustitiam huiusmodi cambii monetae pro moneta non in eo fundari, quod sit cambium mutuuum vel merum ratione loci, ut numi transferantur, sed propter differentiam valoris in diuersis locis. Quare non inde variatur contractus quod fiat non ob necessitatem transferendi pecuniam ad alia negotia, quam ratione lucris, sicuti in alijs mercibus accidit. Ad secundum vero negatur hoc esse mutuuum, ut de ducatum est, quia non fit sic hoc cambium, vel huiusmodi debet, ut ratione temporis aliquid petatur, sed est cambium duarum præsentium pecuniarum. Quocirca ingenue concedimus cum qui cambit, transferre in alterum dominium suæ pecunie, ut quolibet usum illam dispendat. Unde tamen

bus respon. Prior? Accidere possunt causae quarum merito seclusis fraudibus ad dolis possint cambiorum precia variari. Conclusio haec ex superiori art. non obscurae, fit consequens. Enimvero si tantas non auri vel argenti, sed pecuniae in genere in causa est ut aliquantulo minor tanti aestimetur, ac maiori ubi pecunia abundat, consequens est ut si in nundinis, verbi gratia, Metinen. vel quia rex pecuniam corrumpit, aut propter aliam calamitatem cussi ari penuria laboratur, & nihilominus ad mercatorem aliasque nego rationes reipublicae necessarias, operae precium est Hispania in Flandriam, & vice versa si Metinæ abundantior est pecunia potest etiam qui ibi recipit, meliori conditione recipere. Atque hic modus vltimissimus est augmenti & decrementi cambiorum, nempe ut nulla habeatur ratio auri, vel argenti. Caiet. autem in suo cambiorum opusculo aliud enarrat incrementi decrementique genus, nescio verum ne sit in fictum. Nemp dum negotiator Mediolani recipit cum pacto reddendi marcham auri Lugduni viliori pretio quam est valitura, ut si, verbi gratia dicamus quod quis accipiat mille argentea regalia repensurus centum ducatos, qui vera valent mille centum regalia. Neque vero hoc condemnat cambium immo arbitratu venditionem esse auri minori pretio propter necessitatem, quia manulit ille iacturam centum argenteorum regalium facere quam ab alia negotiatione cessare, qua plus lucrabitur. Ego vero neque si credo hoc genus cambij in usu haberi, neque si haberetur illuc auderem approbare, quoniam (ut saepe diximus) inter mercatores nullum est discrimen auri & argenti, neque augere valorem scuti vel ducati ratione auri, ut facti rex cum auri precium lege exaugeret, sed videntur nominibus illis, sicuti vel ducati, ut supra diximus. Et hoc forte dicere voluit Syluest. verò. usura. 9 § 6. ubi ait non uti mercatores moneta ut vulgus. Praeterea quando in usu versaretur, profecto pro usura ducendum esset. Nam illa non est venditio auri, sed restitutio mutui cum usura. Eius enim quis pecuniam prius dedit, nihil interest solutionem in auro recipere vel in alia moneta, dum modo auctiorem

extorqueat dilationis gratia. Dixerim autem hoc esse licitum, fraudibus exclusis ad dolis, quae profecto, creberrime inter augendas monetas inserpunt. Nam qui huiusmodi cambiorum lucris omnem posthabent religionem, perinde atque in alijs mercibus monopola exercent. Confederantur namque duo aut tres qui omnem abradunt pecuniam. Respiciunt. scilicet ab omnibus initio nundinarum pecuniam, soluendam partim in Flandria, partim Lugduni, aut Londini, aut Genuae, &c. Atque adeo qui postea in eisdem incundis cambij indigent, nepe praesenti Metinae pecunia cum alia non pateat Bursa nisi in monopoli, erogantur eo pretio recipere quo illis libuerit, est nocentissima pestis, neque esset villo modo ferenda. Verumtamen praecipue dubitandi ratio de hac conclusione est circa causas, quibus legitime pretium cambiorum variari potest. Et quidem quod raritas atque abundantia pecuniae legitime censeri possit in causa, competentissimum est, esseque debet constitutissimum. Penuria vero haec atque affluentia, bina esse potest, nempe absoluta & respectiva. Absoluta inquam, ut supra dictum est, si propter nulla aut quousvis alios ingentes sumptus rex vadique pecuniam colligeret, aut propter aliam calamitatem tunc angustior esset. Et econverso si ob aliquam prosperitatem afflueret. Et de hac dubitari non potest quin sit causa legitima. Alia vero est de qua meritissimo inter prudentes multum est haesitandum. Videlicet vitium frequentia paucitasque indigentium, atque adde petentium pecuniam in forma cambij, augeat, & minuat cambiorum precia. Et quidem Caiet. in illo suo Opusculo c. 7. id nihil formidat asserere, cui & Metinensis quoque subscribit, de quo hoc obiter ad notauerim quoddam secum gratis pugnare videtur. Concedit. n. secundum accipientium numerum variari cambiorum precia, & nihilominus negat copiam aut inopiam, pecuniarum legitimam posse aestimari causam ut eadem cambiarum precia variemur, cum tamen ob id numerus accipientium precia augeat aut minuat, quod cum sint plures pecunia reputatur angustior respectu eorum, cum vero plures, reputatur amplior sicuti in alijs mercibus. Porro ergo dubia est haec causa variandi precium. Primum quod pecuniam cum alijs mercibus hac ratione conferre, non est adeo legitimum. Nam pecunia non est pe-

diabilis, atq. adeo neq. vñ pretio more aliarum mercium æstimanda. Secundò (q. atten- ta consideratione speculandum est) hanc camp. onib. licentiam indulgeas, fraudibus aditu aperis. Nā solent burlas in nundina- rii initio claudere, expectantes quo pretio cābia currant. Et dū prosperū vident forū, illā in cābia producunt, alioqui seruant. Et quāuis primo aspectu nulla se illic prodat iniquitas, eo q. quisque pōt rem propriam suo arbitratu aut seruare aut distrahere, prout ex re sua fuerit, tñ si oculatus inspi- ciatur illa eadē causa ad eadem augendi cambiorum pretia. Nam propterea plures sunt qui cābia querunt, q. rarior est pecu- nia, est autem rarior, quia abscondita est, imo illa ratione abscondita vt augeantur pretia. Et re vera si ad normā aliorum pre- tium, vt mercatores volunt, varianda est cambiorum æstimatio, debent eidē subdi- legi quæ solet a republica in alijs mercibus obseruari. Dum. n. multi sunt qui hotrea obseruāt vnde annonæ charitas nascitur, compelluntur eadem aperire, & legitimo diuēdere pretio, imo quāuis non com- pellerentur, peccatū esset, eo q. cum res sint rei- publicæ necessariæ, nō possunt eorum dñi comūnem iniuriā illo modo populū affli- gere. Si ergo mercatores ita fatentur cam- bia esse necessaria profecto suo se mucro- ne iugulare vidēt, ut pecuniā abscondēt, eo potissimum q. vix fieri pōt sine aliqua specie monopolij. Nam si inter illos non conuenire vt burlas obserarent, vnus & forte alter aperiret cambium. Profecto res na coa est mihi non satis comperta, nih. lominus in hanc partem mihi ipsi propendere vi- deor, quæ sit posterior conclusio. Vbetior accipientium copia genere suo si caliditas omnis, & versutia caueatur, causa esse po- test augendi cambiorum pretia, sicuti & raritas causa minuendi. Conclusio inde suadet. Primum, quod cambire monetā vnus loci pro moneta alterius, non solum licitum monstratum est, verum & necessā- riū. Mox quod numerorum penuria vnus regionis causa est, vt minor tanti æstima- tur quam alibi maior, cum ergo auctior numerus recipientium cambia causa sit vt minor habeatur pecuniæ copia quam dum rariiores sunt, qui capiunt, colligitur vt hac etiam ratione augeri possit pretiū. At vero adeo sunt multæ technæ ac doli, qui hac se statim ratione ad augēda pretia

insinuabunt, vt non absq. formidine & me- tu sit concussio in vsum admittenda. Est. n. res, quæ non tam in scientia posita est, quā in cōscientia & prudentia, & ideo optimo- rum cuiq. iudicio deserendus est huiusmo- di vsum. Ad argumentum ergo quod in ær- tice qōnis proposuimus, respondetur, q. et- si pecunia non sit vendibilis, atq. adeo ne- que proprio pretio æstimabilis, ob id au- tē q. est camp. bilis & commutabilis, pōt plu- ris minorisq. æstimari, vt cum alia alterius loci commutetur. Ad aliud autem quod in super. de fraudibus adiecit, nihil aliud rñdere possumus, quam q. vt dicebamus, cuique timorata conscientia iudicio relin- quatur. Nam etsi condemnandum simpli- citer non sit, vt quis pecuniam suam vlu- ti reliqua bona in tps, seruet, quo commo- dius ac magis è re distrahere possit, vix ta- mē, vt dictum est, absq. fraude fieri potest.

ARTICVLVS IIII.

Virum cambium ad incertam solutionis quantitatem sit licitum.

EX artic. proximo hic nascitur, vtum scilicet cambiri possit pecunia præ- tens ac certa profutura, cuius valor incer- tus sit? vt si quis alteri centum ducatos numeret eo pacto, vt solutio fiat secundum æstimacionem cambiorum proximarum nundinarum, aut Metinensium, aut Lug- dunensium, aut Londinensium, parum enim refert. Et apparet inde non esse lici- tum, quod iustitæ bilances periculo expo- nuntur, aut quod minus referatur quam collatum est, an (quod multo frequentius vsu venit) plus. Nam alterutrum contin- gat, violabitur iustitia. In contrarium au- tem est, quod cum liceat pecuniam ambi- guo euentui committere, vt in ludo patet, & in sortibus non est cur id non liceat in forma cambij.

Ad quæst. duabus conclusionibus rñde- tur. Prior, si omnis fraus atque dolus pro- cul absit, nullam per se habet rationē vsu- ræ qd aliquis Mediolani, vel Parisijs, vel alibi pecuniam alteri conferat, nempe cen- tum aut mille ducatos, siue in auro siue in argento (iam. n. sepe dictū est nihil referre) pretio cambiorum primarum nundina- rum redhibendos. Confessio est etiā Caiet. in suo cambiorum opusculo, vbi procul

Ad pri- mū arg.

Ad secū- dū arg.

Argu.

Prima conclu.

Caiet.

Postre- mo coa- ditio. Probat.

abit fraus, nempe primum, quod sit æquilibrium dubium plus minorisve ducatu æstimandum. Secundo quod ille qui confert, non sit ille qui augenda pecunie operam daturus est. Et ratio est plana: imo id licitum esse potest sub forma mutui. Est enim sicut depositio, quam vadiationem appellant, hoc est positio pecunie periculo futuri eventus, ut etiam diximus de assecuratione. Accipe hac lege centum, ut si cambiorum pretia aucta fuerint, solues mihi plus, sin vero, minus, vel æquale. Nam utraq; pars eidem subest aleæ. Quin vero Caiet. in suo opusculo cap. 6. aliud quid addit, quod nescio an tuto affirmari possit, satisq; doceri, nempe bifariam hoc posse contingere. Vno modo, in incertum restitutionem relinquendo, ut hac nostra conclusione assertum est. Altero vero pacto, ut quod in dubio est, certa quantitate taxetur, Exempli gratia. Credo tibi ducatos nunc centum, valentes argentea, ut tibi gratia regalia mille de quibus tamen dubitatur, utrum in nundinis valituri sunt mille, an forte mille ducentos. Potest inquit inter nos convenire ut mihi referas mille centum, quod est medium illius excessus supra capitale. Huius autem contractus æquitatem profecto videre mihi non videor, imo citra dubium id minime licere crediderim. Primum enim asserta nostra conclusio verum non habet, nisi eius moderamine temperata, nempe quod sit æquale dubium monentem plus quam modo valituram aut minus, iuxta monitum capituli, illo civitate de usu ris. Vt si nunc centum ducati valent mille argentea, æquale sit dubium, valorem æstimandum in nundinis mille centum aut nongentis, tunc enim æqualis est alea. Si autem certum est quod sint, vel quanti modo valet, vel plus pendendi, non autem minoris, ut casus habet Caietani, nequaquam profecto licet. Nam illud cambium diximus hic rationem depositionis, aut quam vocant vadiationis, aut ludi, in quibus debet eventus æqualiter in utranque pendere partem. Item casus hic secundus manifestum involuit mutuum cum lucro. Nam si cambium sit non potest nisi res pro æquali cambi, sicut si modo tibi frumentum mutuares. Quare non est simile de alijs mercibus iuxta tenorem cap. Naviganti, quod qui servaturus est merces, potest illos plus vendere, si tempore quo a pos-

seffore erant vendenda, plus erant valitura, quam pecunia nequaquam vendi potest, sed cambiari. Quocirca si taxatur lucrum, mutuum est, quod vltima formam induit. Veluti si modo tibi frumentum mutuares, et quia creditur plus valituri, eo te vinculo obligares, ut pro decem modis vndecim mihi restitueres. Et hæc hoc colligamus documentum, quod neque in tenorem nostras secunda conclusionis, licet genere suo vera sit, autum est huiusmodi cambium ad incertam solutionem facere. Nam semper illic abditus anguis, eo quod per quam rarissime imo possunt us dicere, nunquam, dum hæc cambia fiunt, tunc tunc minus pretium, sed semper certum est auctum in. Neque tamen nisi ad personandas vsuras. Addit n. quæritur diget mercatorum aut camplorem, a quo pecuniam mutuatur ille autem non tenent nisi rependatur pretio, currenti postea in nundinis, quia certus est lucrum. Argumentum igitur in capite quæritur obiecti conclusio conceditur, nempe secum id quod vt plurimum contingit, non esse cambium licitum, quia iustitia periculo exponitur, argumentum autem in contrarium id tantum probat, quod si contingere possit æquale dubium futuri pretij in minus, quam valet, dum sit cambium, ut in maius licitum esset.

ARTICVLVS V.

Utrum cambium huiusmodi, quod incertum est, et præmissis primis nundinis, in alias subsiquens sit, sit licitum.

IN hoc tandem postremo articulo considerandum est negotium restat totius camplorem præctica, ut quod lucidius referet et luculentiusque examinetur, arguitur, quod liceat sic eiusmodi cambium celebrare, ut propterea quod in tertias aut quartas nundinas hant. pretium augeri possit. Etiam si hoc conditio cambium variaret, id præsertim, quod ratione dilate solutionis aliquid precipitur, hoc autem minime accidit, ergo est licitum. Probat posterior præmissis, quod id pretij, ut camplores sibi ostendunt, non recipitur ratione temporis, sed ob id, quod cambium que in longius sunt tempus minus sunt cambienti fructuosa. Nam si quam tibi Metina numeravi pecuniam, non mihi in Flandria in tempore numeras, cohibeor id cum lucro huc opportune remittam.

se remittere, atque adeo pro illa quam facio iacturam, possum ex te amplius recipere lucrī. Secunda ratio auctoris exigenda pretij dum solutio prorogatur, est, ut aiunt, quod dum cambia laxiora sunt, hoc est plus temporis ad soluendum indulgeretur plures sunt qui illa recipiant, vbi autem sunt strictiora, multo sunt rariores, quo autem qui recipiant plures sunt, eo cambiorum pretia merito augentur, sicuti in reliquis mercibus. Tertia Quia quo plus temporis collator cambij concedit debitori ad soluendum, minus ei negotium exhibet ad parandam alibi pecuniam quandoquidem maiori tempore facilius poterit parare. Ob id que non est iniqua accessio, que hac ratione ad pretium fit. In contrarium autem est, quod in huiusmodi cambijs manifeste augetur pretium ratione temporis, quod in licium est usurariæ mutationis.

In camporum praxi inter probos, atque eos qui sunt circumspectæ virtutis, nunquam male audiuit cambium, quo vbi eorum sermone loquamur, nundinæ transiliuntur, hoc est proximis intercalatis ac prætermisissis, solutio vsque ad tertias vel quartas, prorogatur. Nihilominus vero inter eos, de quibusdam ambigitur, quas intercalare & transilire necessarium ducunt, atque adeo existimant ratione illius dilati temporis augeri posse cambiorum pretia. Rememoranda ergo sunt nundinarum tempora quas retulimus antea. Diximus namque a nundinis Maij Metinensibus, hoc est a fine Junij, in vsu esse cambij ad Flandran'es Septembris, id est ad mensē Nouembriē intercalatis nundinis Junij, quarum solutiones sunt toto mense Augusti, ob id quod cum solutiones Metinæ decima die eiusdem mensis absoluantur, nequeunt commode chirographa eodem mense transmitti. Item in nundinis proximis Riuī Sicci, quarum solutiones absoluantur mense Octobris, non cambitur ad Flandras Septembris, quarum solutiones durant toto Nouembri, quia non satis existimatur tempus illud ad transmittenda chirographa, sed cambitur ad nundinas Natiuitatis quarum solutiones sunt in Februario. Ad denique a nundinis Octobris, quarum solutiones sunt in Decembri, plurimum cambitur ad nundinas Resurrectionis, quæ Bergis celebrantur, quarumque so-

lutiones sunt in Maio. Et de hoc est maior dubitatio. Nam dimidiata quadragesima sunt etiam in Flandria cambiorum quædam solutionis, licet non sint nundinæ. In hoc igitur tempore apparet commode mense Decembri cambij potuisse. Prætexunt sibi tamen mercatores hanc excusationē, quod tempus non est satis longum, nisi præcipue, quia non sunt tunc nundinæ in quibus debitores esse possint ad soluendum conficere, & id circo protelatur solutio vsque ad mensē Maium. Aiunt ergo quod cum trimestre tempus necessarium sit ad mittenda chirographa, nihil aliud quam equitas est ratione illius temporis pretium aliquod recipere, quod alteri indulgetur, vt commodius soluat. Et adhibent rationes quas proxime nos denarrauimus. Atque huic potissimum opinioni ansam porrexit decretum quorundam Parisiensium, anno Domini 1517. quo ad tria mercatorum quæstia respondentes, eam interia responuione illis indulserunt licentiam, vt ratione temporis pretium possent recipere propter lucrum cessans, ac laborem, & industrias. Atque adeo adiecerunt, quod si intercalatis nundinis solutio in alias differatur, tunc quo longius fuerit tempus plus recipi potest. Fuerunt Colyphæ illius negotij duo fratres Coronelli, ciues nostri, alias profecto non poenitendæ eruditionis & fama, sed tamen in hoc, ipsorum etiam mercatorum confessione, ab seculo, vt falua eorum auctoritate dixerim tam de facto quam subinde de iure neque absque vlcere conscientiarum, mercatorum, aberrant. Ad quæst. ergo hac respondetur conclusionē, quæ profecto nulli qui rem attente perspexerit, posse uideri in dubium, enire, Non modo nullatenus licet ob nundinarum intercalationē & prætermisionē pretium recipere, imò si ex ipsa temporis conditione res perpendatur, neque propter illud tempus quod inter cambium interstat & proximas nundinas Conclusio ex superioribus elicitur, quin uero ar. 2. est expressè demonstrata, sed maioris tū clucidationis, tum confirmationis gratia hic relimitur, nempe ut ostendamus argumentis suis captores contra seipos pugnare. Ait namque non recipi pretiū pro illo trimestri tempore quod intercurrit inter Hispanas nundinas atque Flandras, sed quia non possunt chirographa citius miti. Haud enim

Parisien-
sium de-
cretum.

Conclō
ratiua.

Soto, de iust. & iure. Rr. necess.

Prob 5
prima

necessarium est habere statos equos, quibus euolent, imò bellorum tempore fieri non potest. Nos autem fatemur equidem tempus ad id muneris necessarium. Attamen tempus illud non debet in hoc seruire, ut diximas, ut qui pecuniam recipit, soluere possit commode. Nam si de presenti non habet, sit ut propter expectationem pretium soluat, si vero habet, potius ei tempus seruit qui pecuniam contulit. Nam sua interest pecuniam recuperare, ac proinde chirographa mittere, quare nihil ratione illius temporis potest recipere. Itaque dicere ob id quod temporis intercapedo est mittendis contractus instrumentis necessaria, licere cambium caris fieri, repugnantiam inuoluit. Imò quomodo docunque propter tempus illud quidpiam pendatur, significatur mutuum, atque adeo usura. Accipe aliarum rerum exemplum. Si ergo frumentum meum aut vinum, aut quiduis aliud cum tuis similibus rebus commutare, quas alibi habes eiusdem omnino exultationis, cuius meae sunt adijcerem tamè propterea quod tempus requiritur quo contractus ministris tuis innotescat, qui meis restituant, quidpiam mihi pretij soluere, profecto iniqua esset usura nisi per exiguum illum sumptum reciperem, quem in mittendis literis facerem. Sed perisistunt etiam tunc in sua defensione, dicentes. Fatemur illum qui in Flandria cambium recipit, non habere in proprio pecuniam Metinam, sed expectare in nundinis, vendo suas merces, quas illuc mitti collecturum. Porro autem confessio hac plus aperit rationem mutui, quandoquidem ob indigentiam temporis alter recipit, non locifituti nobilis, cuius ideo ab usurario mutuatur, quod suos expectat proventus quibus soluat. Et supra sub tit. de societate diximus usuram esse, si quis opifici lanam vel aliam materiam mutuet aut vendat, ut cum faenore soluat, quando ex suo artificio pecuniam colligerit. Eadem ergo usura est, indigenti mutuare ut sua negotiatione pecuniam congreget vnde soluat. Ad practicam ergo ut descendamus. Cambium quod Metinae fit mense Decembri, nihil prorsus, ut teor, refert quando sit soluedum. Porro inquam siue cambiatur ad nundinas Natiuitatis, quarum solutiones fiunt in Flandria in Februario, siue ad dimidiatam quadragesimam, siue in nundinis

Secūda

Maij, non potest neque obolus recipi plus meliusve propter temporis prorogationem, nisi id forte quod in mittendis literis recuperandaque pecunia dispenditur, quod forte nullum est. Et idem pro comperto habet Caie. c. 6. sui tractatus, nempe ex hoc, quod pecunia diutius occupata sit, non potest pretio exigi, quia non inde fit res ipsa pretiosior. Quae utique ratione S. Tho. 2. 2. q. 7. l. art. 2. negauit licere rem carius vendi, et S. Tho. dicit, quam numerata pecunia, nisi forte debitor in mora sit, hoc est, stato die non soluat. Quod si qui camporum partes agit respondeat solutiones fieri commode non posse, nisi nundinis, atque adeo facienda solutioni necessarium esset tempus illud praecedens, hoc idem ipsum nos lubentes confirmemus. Sed haec eadem sua nosstraque confessio a nobis pugnat, cambiumque vltimè conuincit, si pretium ratione illius temporis petatur. Si enim eius qui Metinam pecuniam contulit, nihil refert ut illa primo mense aut secundo sibi rependatur, vsque ad primas nundinas, non est quod debeat quidpiam pretij auctius recipere, quam si eas sibi die solueretur. Nam ut ipsi fateantur, suam, qui in proximis nundinis soluantur, pro presentibus habentur. Si autem demum vel lucrum cessans, vel alios labores, vel industriam sibi praetextant ad incrustandum hoc pretium ratione temporis, iam supra q. 3. longe me arbitror haec omnia eruffasse. Lucrum enim cessans nulla possunt ratione petere, etiam si milles rogati cambiant, tum quod sua sponte faciunt, tum praecipue quod a nulla alia cohibentur liberta negotiatione, cum ut illic declarauimus, solis cambijs expositum habeant pecuniam. Atque adeo si genere obiecti vtiliosum est cambium, nulla industria nullaque labores digni mercede sunt. Quod quidem si doctores illi celeberrimi Parisienses supra nominati fuissent consideratis mercedi, nunquam tam parulam usurarum occasionem mercatoribus obtulissent. Sed esse vnde praecipitum fit in huiusmodi cambiorum barathrum. Nam etsi Societas campores, qui rem perspicientes haberint exploratam, haec forsitan omnia nobiscum fateantur, tamen multa committuntur & causantur quibus se protegant. Primum (in quo rei nodus consistit) dicere forte pertendent, quod etsi non liceat hoc genere cambij pecuniam nisi presentem pro pra-

senti permutate, tamē hęc ratio præsentis
 non potest hic perinde atq. in reliquis mer-
 cibus perpendi. Primum quod forte dū Me-
 tinæ cambitur ignoratur cambiorum forū
 quod in Flandria currit vel Romę. Secun-
 do, quod est videntius, quamuis modo id
 notum esset, necitur tamen an quando fa-
 cienda est apud Flandria solutio aliquo in
 opinato euentu. malignior futurus sit pecu-
 niæ prouentus, an vero benignior. Qua va-
 rietate crescere valor pecuniæ solet aut de-
 crescere. Tertio quod horum est confirma-
 tio, eiusmodi æstimatio pecuniæ non fit in
 illa intercapedine quæ est inter nundinas,
 sed in nundinis. Et ideo dū cambitur v.
 g. Metinæ mēse Octobris, necessarium est
 ut referatur solutio ad aliquas Flādrenses
 nundinas Lugdunenses, nihil enim refer-
 tur. Quare perinde est cambire a nundinis in
 nundinas, ac si præsentim pecuniam cam-
 bires pro præsentī, ob idq. nulla hic latet
 iniquitas. Quod si quis in contrariū hoc ar-
 gō exurgat. Si quādo Hispania sit cambiū,
 tunc de valore non constat Flādrensis, aut
 Genueus pecuniæ, sit cambium in incer-
 tū, ut art. proximo dicebamus, & tamē non
 sic fuit sed certo pretio. Do tibi tantum in
 Hispania, tibi mihi tantum in Flandria.
 Numero tibi tantum in Flandria, reddes
 mihi tantum cum festo Metinæ. Ex quo
 consequens fieri videtur, quod nō possint
 camplores illo incertitudinis clypeo satis
 se tuto protegere. Ad hæc autem respōde-
 bunt, quod illa ratione potior fieret viu-
 rantium campus. Nam tunc qui pecunias
 Metinę numerassent, ea vterentur callidi-
 tate, ut pecunia postea apud Flādiā mi-
 noris pederetur quo locupletius eis lucrū
 obuciret. Et præterea si cambia non nisi
 in incertam quantitatis solutionem fieri
 possent, porro vel nulla essent vel quam ra-
 tissima. Nam quot inuenias, qui velint suā
 pecuniam sic fortuitæ aleæ committere?
 Imō vero & horum maximum adhibetur
 ex superiori, arti. argum. quod cambia hu-
 iusmodi in incertum non sunt licita, nisi
 quando sunt in utraq. partem ambigua,
 videlicet quod plus sis receptorus quam cō-
 fers, vel minus. Et tamen cambia quę sunt
 in vsu, non sunt nisi cum certissimo lucro
 illius, qui prius pecuniam numerat. Nam
 & qui in Hispania prius confert denario-
 los quadringentos receptorus in Flādiā
 non nisi trecentos quinquaginta, licet per-

dere videatur lucratur tamen, ut supra di-
 ctū est. Haud igitur absq. causa diximus,
 hinc fieri præcipitium in cambiorum spi-
 netum, vnde neque dicēdo periculate se ho-
 mo potest, quanto minus ab eo ium se peri-
 culo eripere, qui in re ipsa versantur? Pro-
 fecto prudenter ac saluberiter Alexan. 3. c.
 In ciuitate, de vsuris ad interrogatum Ge-
 nuensis Archiepiscopi respondit. Nempe
 quod etsi vendere res maiori pretio credi-
 to quam numerato, quādo dubium est an
 sint plus minusve valitura, non habeat fi-
 guram vsuræ, tamē consulendo fore ciues,
 ne istis se fluctib. propter præsentanea peri-
 cula immergant. Nam vix ibidem possunt
 non latere fraudes quę Deo non celantur.
 Et ideo meritissima quotquot sunt sancti
 & prudētes viri, ab ista numularia qua sua
 riaque arte detertēt homines, & qui illi se-
 dedunt, male audiunt apud populum. At
 vero, ne nihil dicamus, neu totum cambio-
 rum vsū stirpius videamus conuellere,
 dicam quæ in re tam lubrica, pro meo ca-
 ptu admonere possum. Primum huiusmo-
 di cambia fieri non possunt in incertam
 solutionis quantitatem, propter argum. modo
 factum nempe quia semper est certum nō
 minus, sed plus valituram restituendum pec-
 uniam quam sit illa, quæ prius confertur,
 & nisi certi essent camplores aliquam sibi
 factum in lucrū accessionem, nunquam cā-
 bhirent. Secūdo hoc sit etiam constitutissi-
 mum, quod temporis illius expectata solu-
 tionis nulla est ratio ducenda ad augendū
 pretium, siue in proximas, siue in tertias, si
 ue in decimas nundinas cambitio fiat. Ne-
 que de hoc, ego saltem pro meo ingenio
 dubitare possem. Tertio & hoc etiā impie-
 sentiarum admouerim, quod dum aliqua
 sit nūdinatum intermissio ut cambium in
 illas proferatur, in quibus speratur cambio-
 rum pretium auctum iri, vsura metuenda
 est. Verbi gratia camploresum praxis est in
 nūdinis Octobris, quarum solutiones Me-
 tinæ sunt mēse Novembri, ad nundinas
 Resurrectionis, quę sūt Belgis mēse Maij
 cambire, eo quod cū illæ sint diuiores plu-
 resq. adeo sint, qui cambia suscipiant, plu-
 ris illic æstimatur pecunia. Atq. hac ratio-
 ne cambia quæ Metinæ in illas nundinas
 prolatantur pretio siora sunt. Nam iam
 tunc non cambiur pecunia præsens pro
 præsentī, sed pro illa quæ in futurum au-
 stior speratur, præterquam quod semper

Alex. 3.

Prima
cæstus.

Secūda.

Tertia.

R r 2 ratione

ratione maioris dilationis plus insuper recipitur. Hæc ergo omnia v'suraria sunt cãbijs. Et confirmatur hæc ratio, quoniam si illa futuri valoris ratio haberi possit in cãbijs, eadem ratio duci posset in cãbijs proximorum locorum eiusdem regni, immo & eiusdem loci. Possit inquam quis numerare pecunias in nundinis Maij Metinẽsis restituendas ibidem in nundinis Octobris, eadẽque cũ lucro, propterea quod petatur tunc auctum iri pretium, quæ tamen potentissima esset v'sura, vt quaestione etiam proxima repetentes monstrabimus. Quocirca inter calatio solutionum dimidiatæ quadragesimæ profecto non potest non esse suspecta. Igitur nullam aliam videre mihi videor legitimam cambiendi rationem, quam si ex præcedentibus nundinis illius loci ad quem cambitur, & ex præsentibus coniecturis aestimetur, absque fraude & dolo pecunia valor, qui est in præsentia aut in proximis nundinis, & secundũ illud solutio cambiij cõstituat. Hec enim esse censo cambire præsentem pecuniam pro præsentia, & præcipue dum cambitur ad Romam & ad quemcunq; locum, vbi non expectantur nũdinae. Ex quo fit quod præteritio nundinarum nunquam fieri præsumitur nisi cum v'surarum fraude. Quod si dicas forsitan tempore faciendæ solutionis res fore variatas, respondetur, quod eiusmodi pericula oportet se subire. Nam hæc est negotiatorum conditio & fors. Etenim si vis pecuniam tuam adeo in tuto collocare, iam non est negotiatio, sed vere mutuario cuius gratia pretium iure percipere nequis.

Descendamus ergo ad superiorum argumentationum responsã, quibus se ipsi mercatores iugulant quamuis illi qui rationem suarum habent conscientiarum, bene vident nullius esse momenti, sed illi hæc cogitant, qui suam volunt v'suram suare & in crustare. Ad primum igitur respondetur, quod etsi cambia ad longius tempus non sint adeo fugifera, neque tam cõmoda conferenti prius pecuniam non tamen ideo sit consequens, vt possit illius dilationis gratia pretiũ recipi. Alias omnes v'surarum nequitias excusare a culpa valeamus. Nam v'surarius propterea ex longiori tempore amplius petit pretiũ, quod diutius habet suam pecuniam impeditã. Igitur qui noluerit hoc expectandi bene-

ficiũ gratis conferret, non faciat eiusmodi cambia, quia neque si improbabissime ab alio rogetur, excusabitur a peccato. Exponat ergo pecuniam suam alia negotiatio. Immo qui illam causam allegat recipiendi pretium, ore proprio, suam fateatur nequitiam, ac si lucrum cessans recipere posset, quod vt superius ac iustus nuperime dicebamus, iuste nequit. Secunda vero ratio, nempe quod quo laxiora sunt cambia plures sunt qui recipiant, & ideo pretium augeri licet, non est præ sua firmitate audienda. Primum, quia nõ sunt cambia aliarum mercium truitina perpetenda. Præterea, quando accipientium multitudo inde emergit, quod plus temporis expectatur solutio, iam supra explicauimus quemadmodum non sit iusta causa augendi pretia, eo quod radix manifestissimũ in fronte inscriptum habet v'suræ titulum. Quare ridiculum est, quod in tertia ratione adhibetur, videlicet illud actus non recipi propter longius tempus, sed quia indulgentur recipienti maiores inducia, vt possit in loco solutionis parare pecuniam. Nam profecto idem est profus recipere ratione expectari temporis, atque ob id recipere, vt alter possit soluendam pecuniam parare, quam in promptu non habet. Hæc enim profus de causa qui ad v'suras recipit maiores soluit, quanto longius illi tempus conceditur.

QVÆSTIO XIII.

DE RELIQVIS CAMBIORUM generibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum cambia ad proxima loca eiusdem regni sint licita.

EDensioribus ergo cambiorum speciebus emersis, reliqua que decisu facilliora sũt, in hac postrema quaestione proponamus. Et primo arguitur licitũ esse pro cambio inter duo loca eiusdem regni pretiũ recipere. Nã loci distantia huic negotio accidentaria est, atque adeo licet iustitia pretij violari possit, si non pro rone distantia taxet, v'sura tamen non potest committi, quandoquidem & transerre pecuniam ab vno in alium

Legitima cambiorum ratio.

Ad primum arg.

SOTO
DE IUSTITIA
LIB. II
DII
13